

گنجشکهای ایران

The sparrows of IRAN

تنظیم و ارائه: فرید مبصر مؤلف کتاب راهنمای میدانی پرندگان ایران

ما در ایران ۱۱ گونه گنجشک داریم

<i>Passer domesticus</i>	House Sparrow	گنجشک خانگی
<i>Passer hispaniolensis</i>	Spanish Sparrow	گنجشک سینه سیاه
<i>Passer montanus</i>	Eurasian Tree Sparrow	گنجشک درختی
<i>Passer pyrrhonotus</i>	Sind Sparrow	گنجشک بلوچی
<i>Petronia petronia</i>	Rock Sparrow	گنجشک کوهی
<i>Carpospiza brachydactyla</i>	Pale Rockfinch	گنجشک خاکی
<i>Gymnoris xanthocollis</i>	Yellow-throated Sparrow	گنجشک گلو زرد
<i>Passer simplex</i>	Desert Sparrow	گنجشک بیابانی
<i>Passer ammodendri</i>	Saxaul Sparrow	گنجشک تاغی
<i>Passer moabiticus</i>	Dead Sea Sparrow	گنجشک رودخانه‌ای
<i>Montifringilla nivalis</i>	White-winged Snowfinch	گنجشک برفی

خانواده گنجشک ها

Passeridae

- ۱- پرندگان کوچک با منقار درشت
- ۲- پر و بال کمتر رنگین
- ۳- اجتماعی
- ۴- پرواز قوی و تند
- ۵- نر و ماده همشکل نیستند (در بعضی از آنها)
- ۶- تغذیه از دانه و مواد گیاهی و حشرات و مواد حیوانی
- ۷- لانه سازی روی درخت ها یا سوراخهای یا صخره ها

خانواده گنجشک‌ها Family Passeridae

گنجشک‌ها خیلی الوان نیستند. بال و پر آنها معمولاً قهوه‌ای، نخودی، خاکستری، سفید و سیاه است. بیشتر گنجشک‌ها بومی‌اند و مهاجرت طولانی ندارند. پروازشان قوی و مستقیم و بسته به گونه و محل زیستشان موج دار است. از دانه گیاهان، حشرات و میوه‌ها تغذیه می‌کنند. غذای جوجه‌هایشان نیز از دانه‌ها و حشرات است. اغلب گنجشک‌ها آوازی کوتاه شبیه به چریپ دارند. برای لانه‌سازی اغلب از محیط‌های بسته‌ای مثل حفره‌ها و شکاف‌های صخره یا دیوار استفاده کرده و نر و ماده باهم روی تخم می‌خوابند. برخی گونه‌ها مانند گنجشک رودخانه‌ای لانه را روی درختان می‌سازند. برای شناسایی بهتر به تارک سر و رنگ سر، به سیاهی سینه یا داشتن رنگ در آن، رنگ گونه و گوش پر، لکه‌ای در پس سر، خط چشمی، لکه‌ای در گلو، رنگ چانه، داشتن سفیدی در بال، رنگ کلی بدن و زیستگاه بیش تر باید دقت کرد.

خانواده گنجشک ها

راههای شناسایی

- ۱- رنگ سر و چانه
- ۲- تارک (خطوط روی سر)
- ۳- نقاطی در گلو
- ۴- رنگ کلی بدن
- ۵- پرواز
- ۶- زیستگاه

۱- رنگ تارک، چانه و گلو نشانه ها

گنجشک
سینه سیاه

گنجشک
درختی

گنجشک
خانگی

گنجشک
خاکی

گنجشک
رودخانه ای

گنجشک
بیابانی

گنجشک
تاغی

گنجشک
بلوچی

گنجشک
گلو زرد

گنجشک
کوهی

گنجشک
برفی

crown = تارک
Chin = چانه
Cheek = گونه
throat = گلو
breast = سینه

supercilium = خط ابرویی
Eye stripe = خط چشمی
lore = کنار منقار
Nape (hindneck) = پشت گردن

۱- رنگ سر و چانه نشانه ها

تارک یا

Crown

قهوه ای

گنجشک
سینه سیاه

گنجشک
درختی

تارک یا

Crown

خاکستری

گنجشک
خانگی

گنجشک
بلوچی

۱- رنگ سر و چانه نشانه ها

نقاطی در گلو

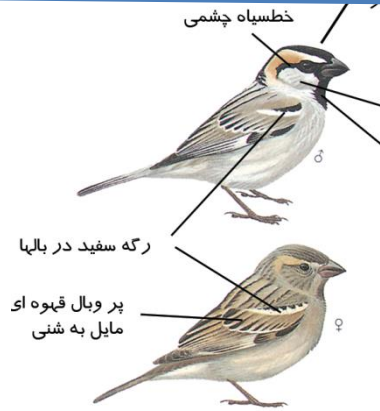
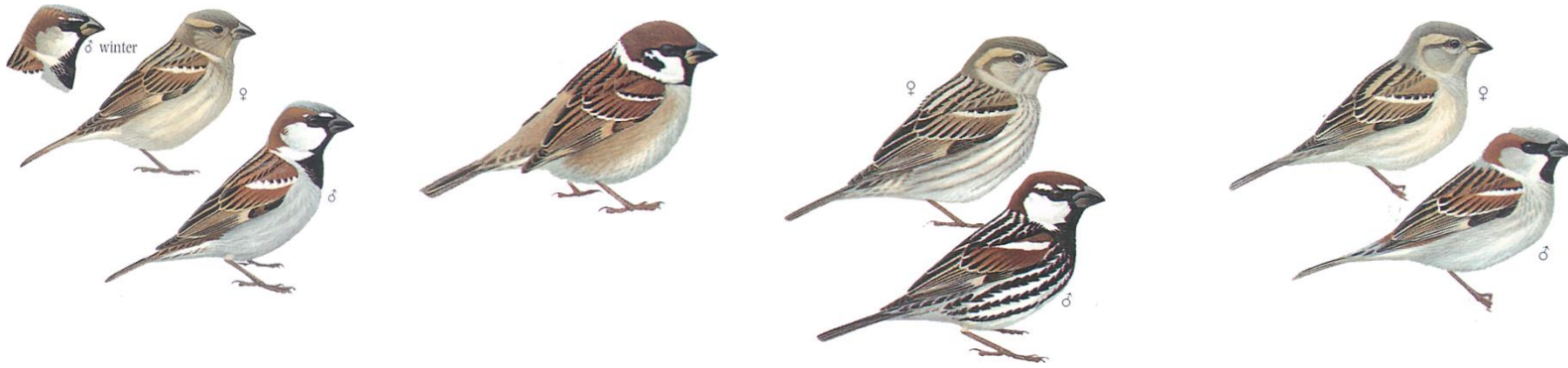
گنجشک
خاکی

گنجشک
گلو زرد

گنجشک
کوهی

زیستگاه

Caspian Sea

KARAKUM DESERT

UZBEKISTAN

ELBURZ MOUNTAINS

TURKMENISTAN

Tehran

DASHT-E KAVIR (SALT DESERT)

AFGHANISTAN

IRAQ

ZAGROS MOUNTAINS

DASHT-E LUT

KUWAIT

Shatt al-Arab Waterway

PAKISTAN

SAUDI ARABIA

QATAR

UNITED ARAB EMIRATES

CENTRAL MAHRAN RANGE

Persian Gulf

Strait of Hormuz

Gulf of Oman

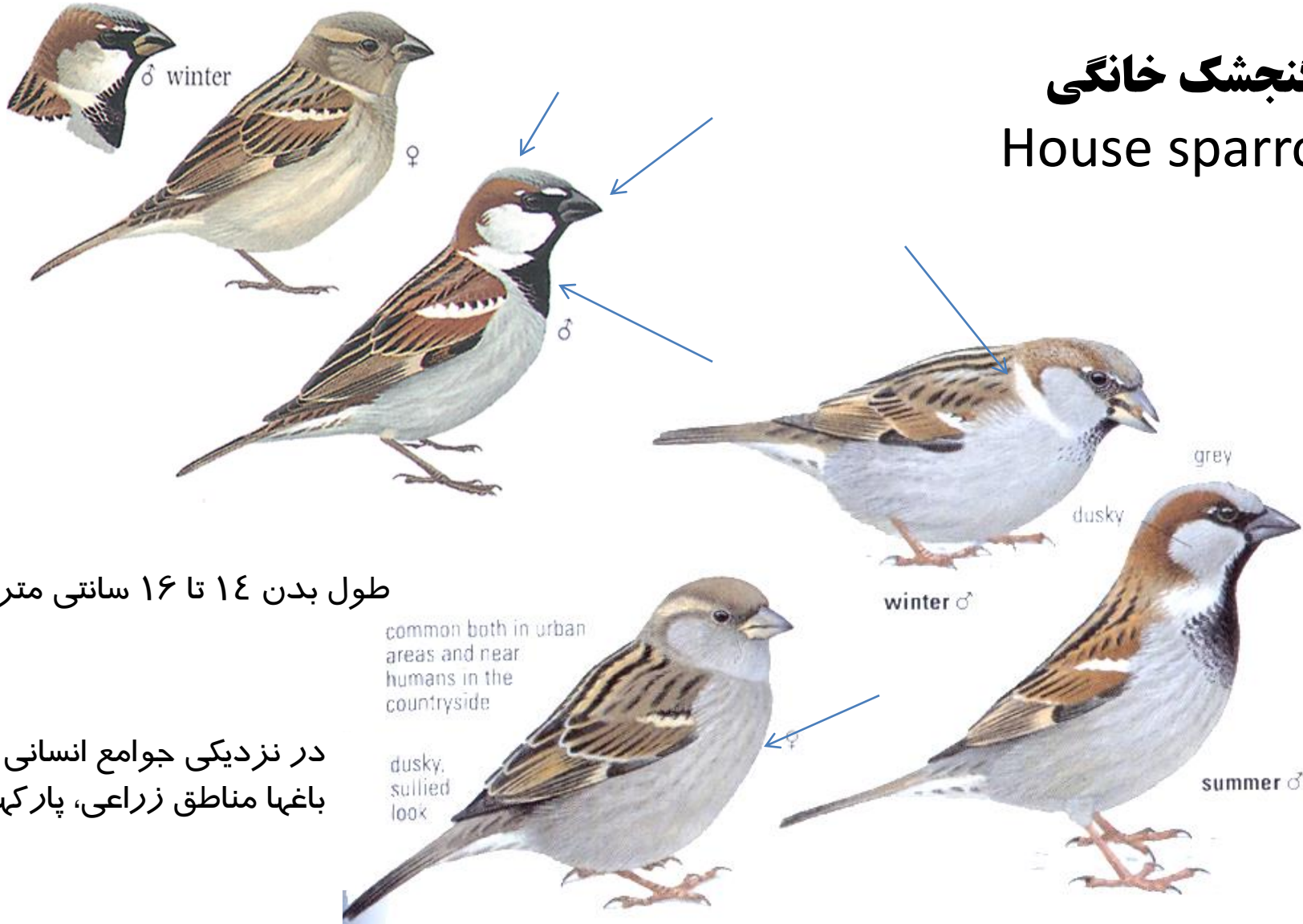
OMAN

گنجشک خانگی

House sparrow

گنجشک خانگی House sparrow

طول بدن ۱۴ تا ۱۶ سانتی متر

در نزدیکی جوامع انسانی
باغها مناطق زراعی، پارکها

common both in urban
areas and near
humans in the
countryside

dusky,
sullied
look

رنگ منقار در زادآوری سیاه و در خارج از این فصل قهوه ای شاخی رنگ

Male House Sparrow

گنجشک خانگی

تارک خاکستری

قهوه ای و قرمز

سیاهی دور چشم

روته قهوه ای

چانه سیاه

دم قهوه ای تیره

سینه ، گونه و گوشپیر
خاکستری روشن

crown = تارک

Chin = چانه

Cheek = گونه

throat = گلو

breast = سینه

supercilium = خط ابرویی

Eye stripe = خط چشمی

lore = کنار منقار

Nape (hindneck) = پشت گردن

گنجشک خانگی
House sparrow

شکل پرواز

House Sparrow

نوار بالی
سفید

MALE

رامپ خاکستری
کمرنگ

IN FLIGHT

MALE (SUMMER)

grey cap with
red-brown sides

red-brown
back

unmarked grey
underside
(grey-buff
on female)

black bib
(bigger in
spring)

نوک ضخیم

plain
plumage

IMMATURE (AUTUMN)

سر زرد و قهوه ای

pale stripe
behind eye

دم قهوه ای
کمرنگ

FEMALE

تک همسر و گاهی چند همسر (نر با دو ماده)

-حرکت روی زمین با جهش های کوتاه

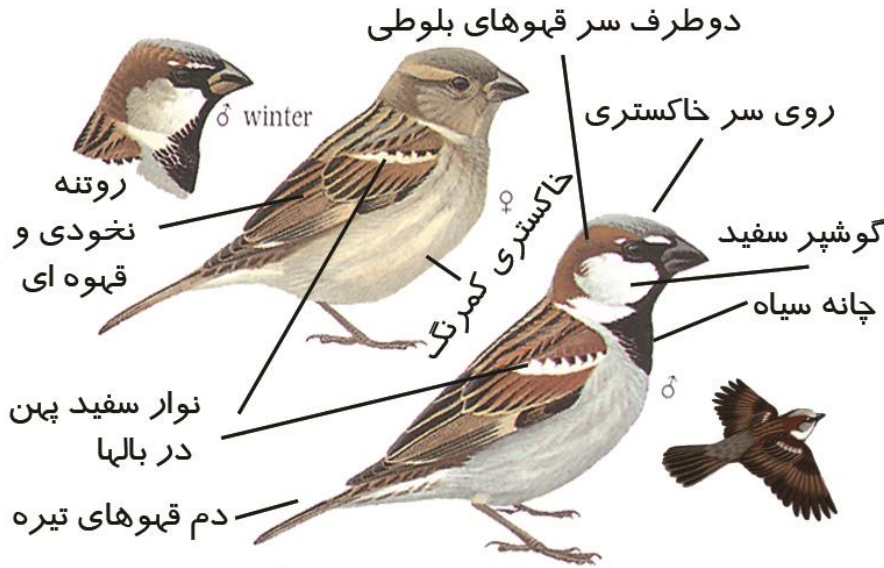
- لانه سازی در شکاف ها یا حفره ها و
درون لانه را با پشم و پر پر می کنند

House Sparrow

Passer domesticus

گنجشک خانگی

تشخیص ماده گنجشک خانگی از ماده گنجشک سینه سیاه دشوار است
زیستگاه در مناطق مسکونی زمینهای زراعتی
باغها و در جوار انسانها
روی درختان و درون پرچنها آشیانه می سازد

House Sparrow

Passer domesticus

۵۱۷- گنجشک خانگی

روتنه نخودی
قهوه‌ای
راه راه

خاکستری
بدون طرح و خط

چانه، گلو و فاصله منقار
تا چشم (لور) سیاه

تارک خاکستری

سفید چرک

کمر راه راه سیاه

نوار پهن سفید
در بال ها

گنجشک سینه سیاه
spanish sparrow

گنجشک سینه سیاه spanish sparrow

♀

♂

زمستان ♂

سر قهوه ای

تابستان

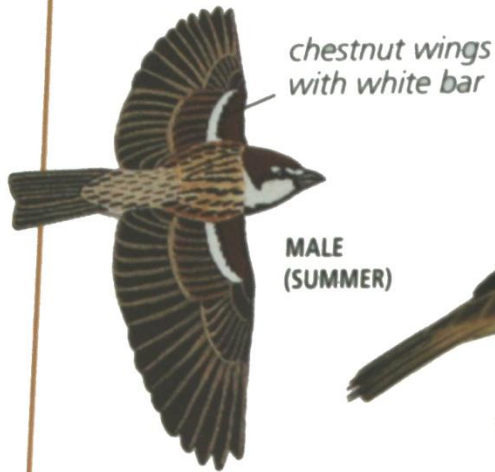
♀

House Sparrow
separates from ♀
impossible to
usually ♀
sometimes hint of
y streaking on
streaked underparts

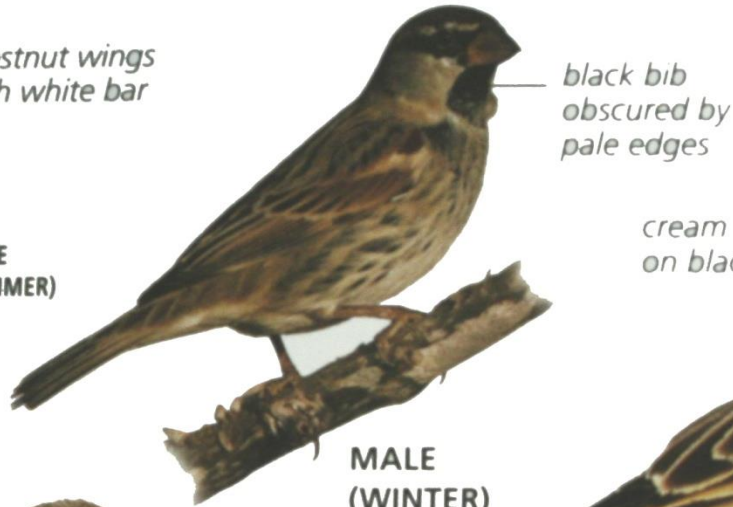
Spanish Sparrow

گنجشک سینه سیاه spanish sparrow

MALE (SUMMER)

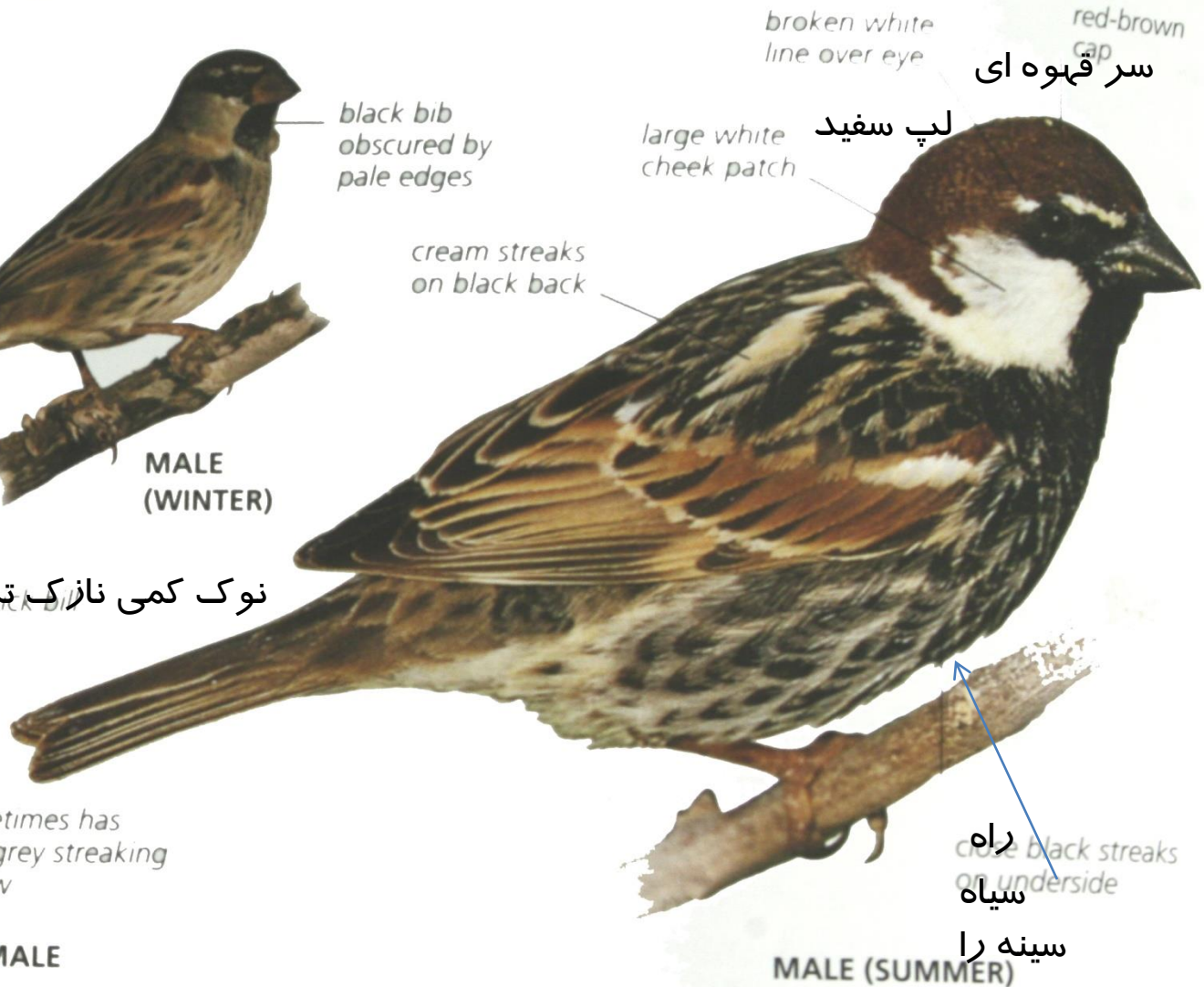
IN FLIGHT

MALE (WINTER)

FEMALE

MALE (SUMMER)

شناسایی ماده سینه سیاه با ماده خانگی تقریبا غیر ممکن

گنجشک سینه سیاه
spanish sparrow

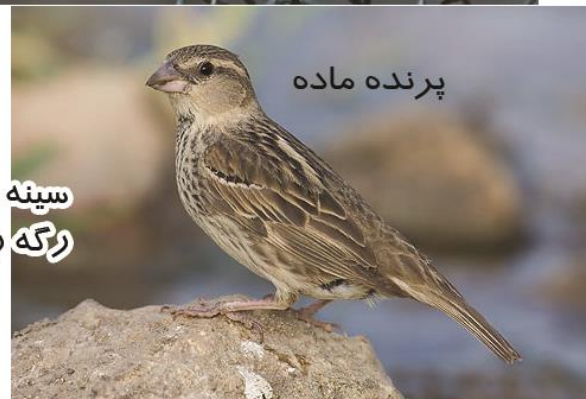
خط ابرویی شکسته و سفید

Spanish Sparrow

Passer hispaniolensis

گنجشک سینه سیاه

پرنده ماده و جوان به گنجشک خانگی شبیه است
پرنده ماده زیر تنه سفیدتر و رگه رگ خاکستری در
سینه و پهلویش دیده می شود
پرنده اجتماعی است و هنگام مهاجرت به صورت گروهی
دیده می شود
زیستگاه مانند گنجشک خانگی اما ترجیحاً در روستاها و
مناطق درختی و در زمستانها در کشتزار هادیده می شود
آشیانه گرد و بزرگی روی درخت میسازد

تفاوت ماده ها با هم

سینه
راه راه کمرنگ و روشنتر دارد

سینه
حدودا یکدست

Spanish Sparrow

Passer hispaniolensis

۵۱۹- گنجشک سینه سیاه

تشخیص ماده سینه
سیاه از خانگی کمی
دشوار می باشد

قرمز قهوه‌ای

یک نوار بالی سفید

ابرو و گونه
سفید

هیبرید
سینه سیاه
با خانگی

۱۴,۵

اغلب ته مایه‌ای از
خطوط طولی خاکستری
(بیش تر در بالای بدن)
دیده می شود.

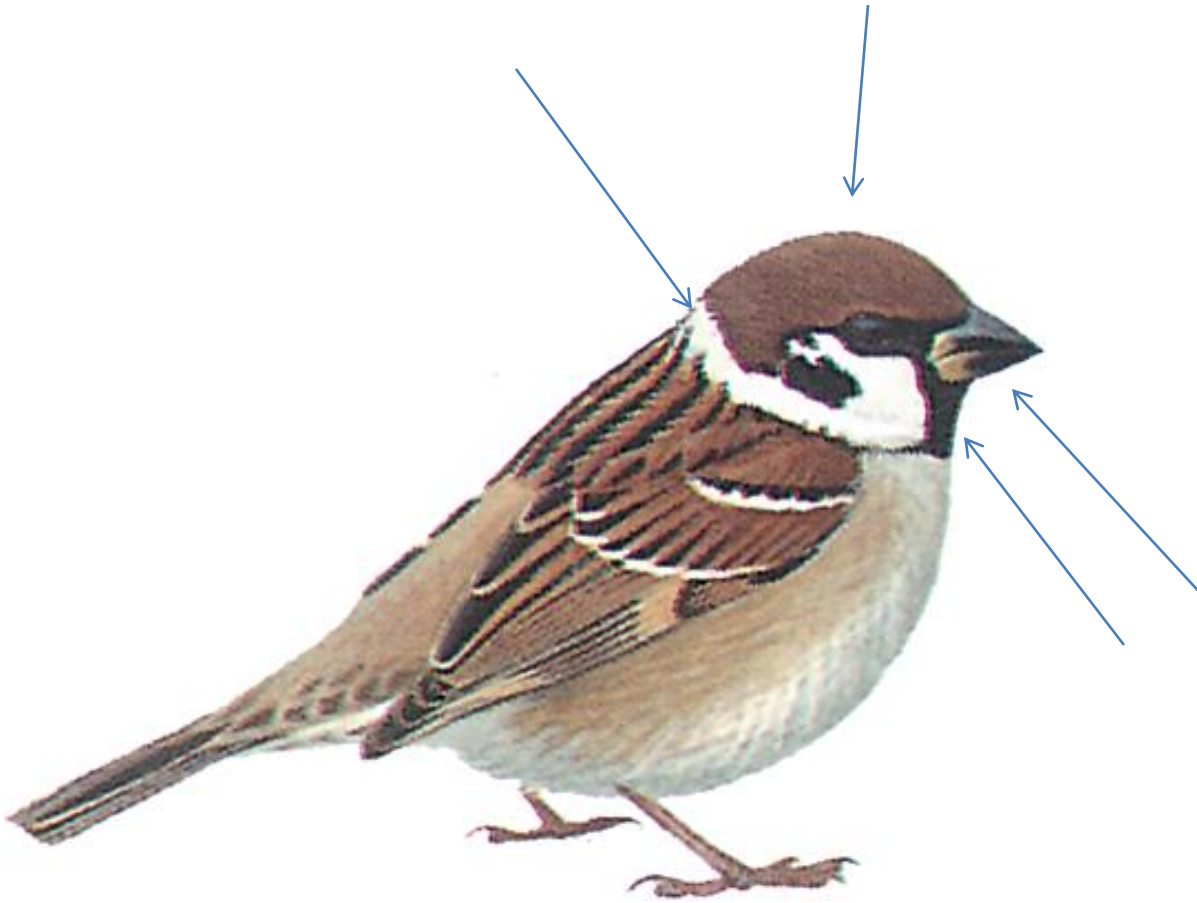
رگه‌های
مشخص سیاه
در بدن

گنجشک درختی
tree sparrow

گنجشک درختی
tree sparrow

نر و ماده همشکل

feeding on a stubble field

گنجشک درختی
Tree sparrow

از غرب به شرق جایگزین
گنجشک خانگی می شوند

Tree Sparrow

Passer montanus

گنجشک درختی

گردنبند سفید

کف سر قهوه ای

گوشواره سیاه

دارای گوشواره سیاه و گردنبند سفید
سر قهوه ای نر و ماده همشکل هستند
زیستگاه: پارکها باغها و نواحی جنگلی و
اغلب نزدیک مناطق مسکونی
در مناطق شرقی از شمال به جنوب
جایگزین گنجشک خانگی شده

نرو ماده همشکل هستند

Eurasian Tree Sparrow

Passer montanus

سر قرمز مایل به
قهوه‌ای

چانه
سیاه
گوشواره یا
لکه سیاه
صورت

۵۱۸- گنجشک درختی

گردن بند
سفید که تا
پشت سر
رفته

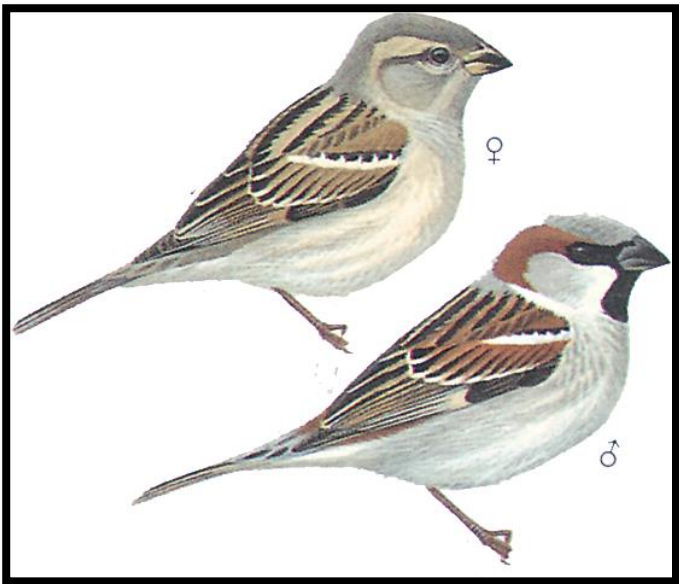
دو نوار بالی سفید

گنجشک بلوچی
Sind Jungel Sparrow

Sind Sparrow, Sonipat, 21st June 06

Sind Jungle Sparrow

گنجشک بلوچی

Sind Jungel Sparrow

پرندہ نر

پرندہ مادہ

جسہ و منقار کوچکتر از گنجشک خانگی

نوار ابروی مادہ پهن تر از گنجشک خانگی

گنجشک بلوچی

Sind Jungel Sparrow

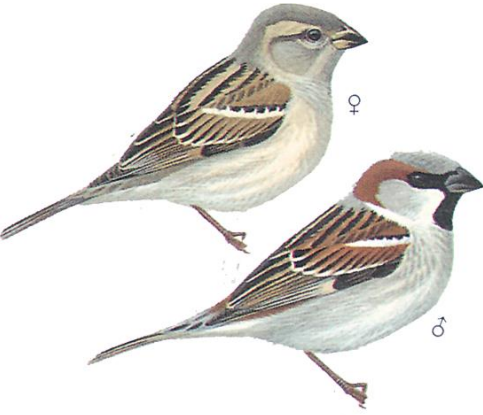
رنگ سر بلوطی
به قرمز متمایل

خیلی
تیره تر

بسیار شبیه به
گنجشک خانگی

سیاهی چانه کوچکتر
رنگ روتنه کمتر

زیستگاه

در حاشیه باتلاق ها دارای درخت گز و آکاسیا و بوته های خاردار

پرنده داخل درخت آکاسیا

لانه پرنده داخل درخت آکاسیا

پرندۀ مادۀ از گنجشک خانگی اندکی کوچکتر است

Sind Jungle Sparrow

Passer pyrrhonotus

گنجشک بلوچی

لکه پشت چشم تیره تر

گوشپرها دودی

نوار پشت چشم
بلوطی قرمزتر

رنگ بلوطی روی دمگاه
کمتر از خانگی

تارک خاکستری کمرنگ تر

سیاهی چانه کوچکتر
از گنجشک خانگی

خیلی شبیه گنجشک خانگی ولی کوچکتر در نرها سیاهی چانه کوچکتر
رنگ بلوطی پائین تنه و روی دمگاه کمتر در ماده لکه پشت چشم
اندکی تیره تر و گوشپرها دودی
زیستگاه: حاشیه رودخانه، باتلاق های دارای درختان گزو آکاسیا و
بوته های خاردار در مناطق جنوب شرقی دیده می شود

Sind Jungle Sparrow

Passer pyrrhonotus

نوار پشت چشم قرمز تر
از گنجشک خانگی

رنگ بلوطی روی
دمگاه کم تر از
خانگی

۵۲۱- گنجشک بلوچی

خط چشمی
تیره تر از ماده
خانگی

گوشپرها
دودی

وابسته به آب و رودخانه و درختان گز و آکاسیا
آشیانه گنبدی
پرواز و سر خوردن کوتاه و بال زدن بیشتر

گنجشک کوهی
Rock Sparrow

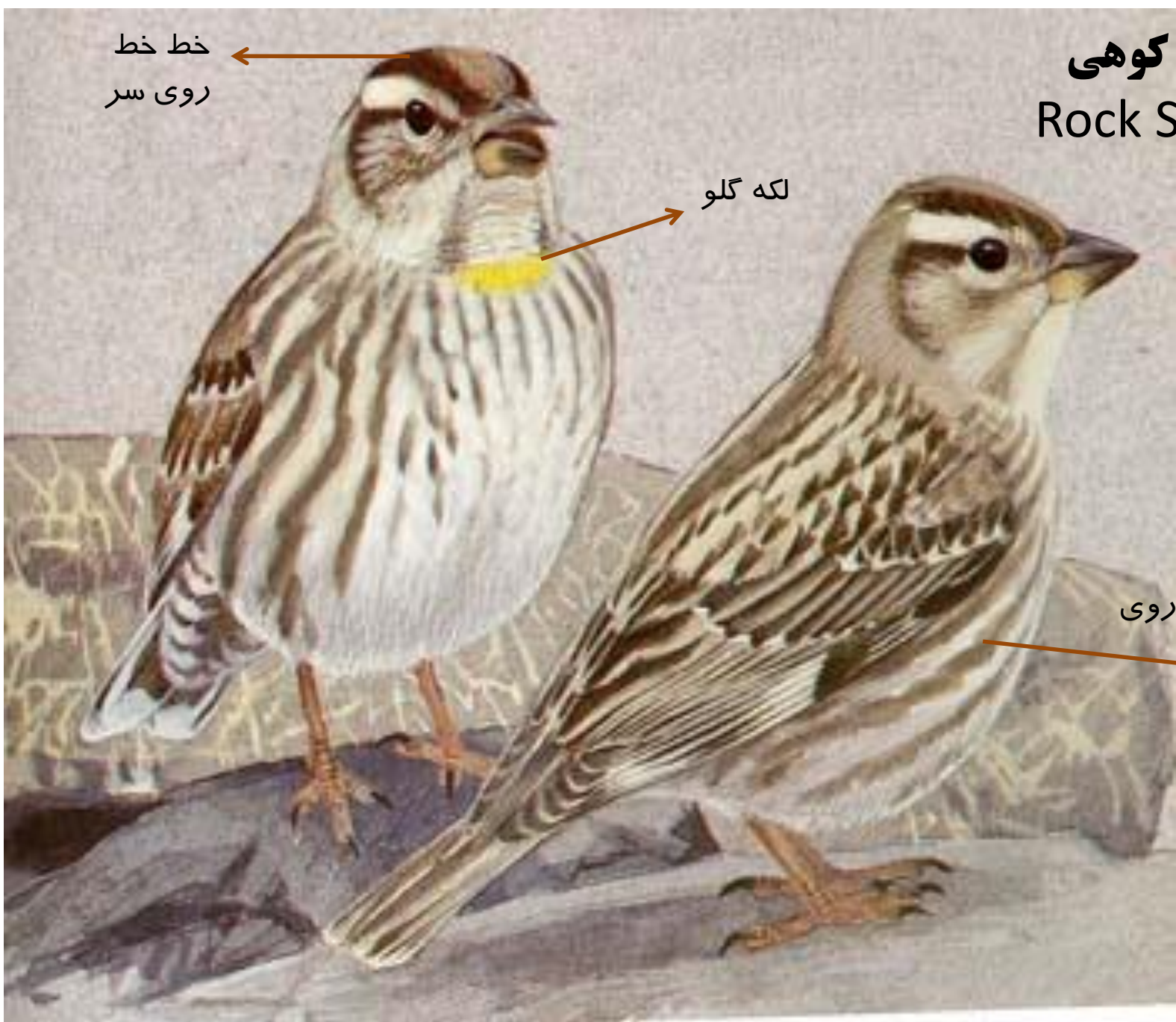

گنجشک کوهی Rock Sparrow

خط خط
روی سر

لکه گلو

طرح مشخص روی
بدن

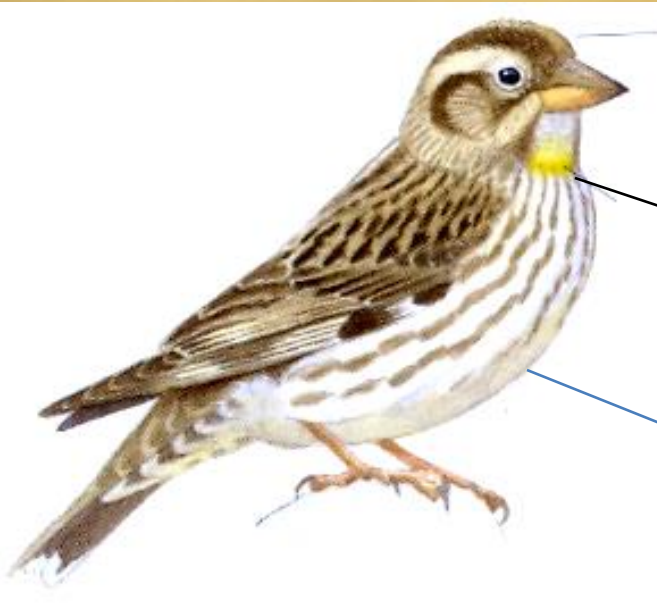
زیستگاه کوهستانی و مکان های صخره ای

گنجشک کوهی

Rock Sparrow

گنجشک کوهی
Rock Sparrow

لکه زرد

سینه راه راه

بدن با الگوی
متفاوت

گنجشک کوهی

Rock Sparrow

گنجشک کوهی
Rock Sparrow

کوهنوردان به او نوک تبری میگویند

چند همسر (نر با دو ماده)

Rock Sparrow

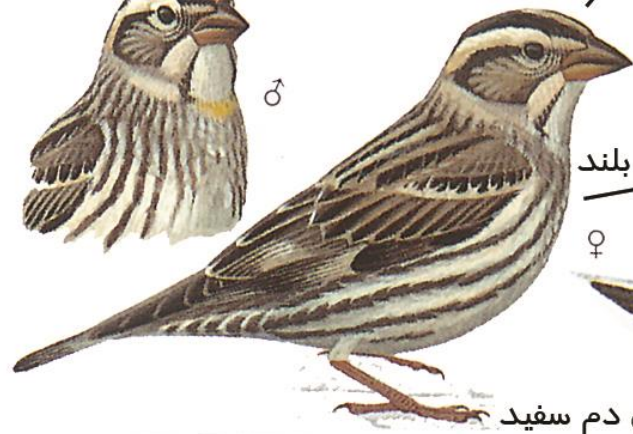
Petronia petronia

گنجشک کوهی

سر خط قهوه ای تیره
نوار ابرویی سفید نخودی

♂

سینه و پهلو
خط خطی بلند

♀

انتهای دم سفید

لکه زرد بالای سینه

شبه ماده گنجشک خانگی اما سر بزرگتر و دو کوتاهتر
سر و تارک خط قهوه ای تیره و نوار ابرویی بلند
سفید و نخودی انتهای دم سفید لکه زرد کوچک در بالای سینه
پرنده جوان فاقد لکه زرد

زیستگاه: در کوهستان ها و جاهای صخره ای بلند و گاهی در بین درختان

Rock Sparrow

۱۴
بدن دارای طرح
هایی بکمرنگ یا
پر رنگ می باشد

ماایل به
صورتی

Petronia petronia

منقار بزرگ
و قوی

خط ابرویی سفید

لکه زرد
و کوچک
در گلو

خطوط طولی در
پهلوی و سینه

۵۲۵- گنجشک کوهی

خطوط تیره کنار
تارک

خطوط طولی
پررنگ و مشخص

♀

♂

گنجشک خاکی

Pale Rock Sparrow

چشمان سیاه

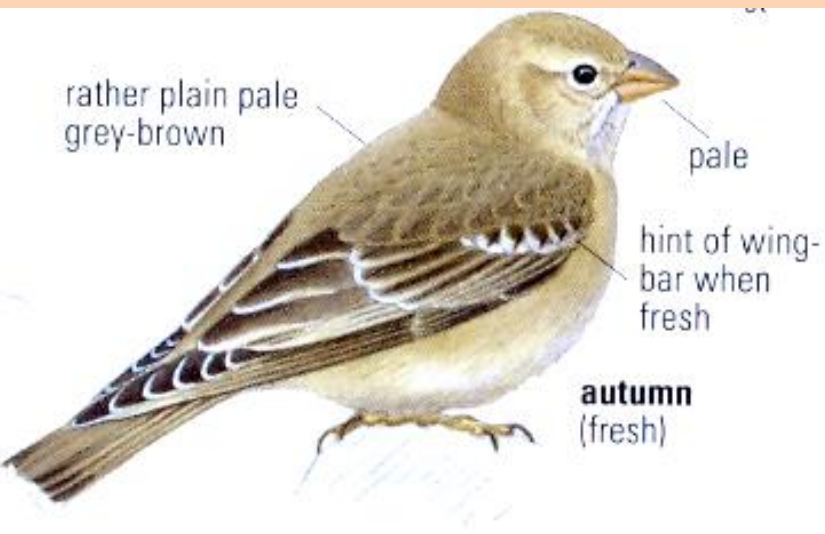
منقار بزرگ
و محکم

شاهپیر های اولیه
بزرگ

بدن خاکستری قهوه ای
بدون خط ساده

پاها
قهوه ای نارنجی

زیستگاه: مناطق صخره ای - سنگی سنگلاخی - نواحی خشک
با پوشش گیاهی اندک - در بوته های کم ارتفاع
آشیانه می سازد

گنجشک خاکی

Pale Rock Sparrow

در خارج از فصل تولید مثل
بصورت گروهی دیده می شوند

گنجشک خاکی

Pale Rock Sparrow
عکس : آرش یكدانه

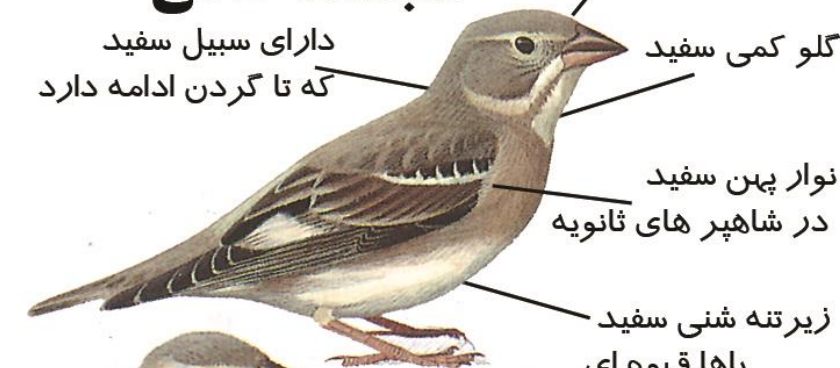

Pale Rock Sparrow

Petronia brachydactyla

گنجشک خاکی

سر خاکستری و خاکی
گلو کمی سفید
دارای سبیل سفید
که تا گردن ادامه دارد

نوار پهن سفید
در شاهپر های ثانویه

زیر تنه شنی سفید
پاها قهوه ای

نارنجی روشن

سینه نخودی کم رنگ

نر و ماده هم شکل هستند از گنجشک کوهی اجتماعی تر
زیر تنه شنی سفید نوار بالی سفید چشمان سیاه
زیستگاه: در دامنه ها و مناطق سخره ایبا گیاهان متوسط
و نواحی خشک یا نیمه سنگی با پوشش گیاهی اندک در
ایران زمستانها فراوان

Pale Rock Sparrow

Carpospiza brachydactyla

۵۲۶- گنجشک خاکی

۱۴

منقار قوی و
در تابستان ها
تیره

سینه نخودی و
سفید مایل به
نخودی کم رنگ

پاها قهوه‌ای
نارنجی روشن

در حال آواز
خواندن

چشمان سیاه

نیم نوک پائین
مایل به صورتی

در پرندۀ جوان
اندکی نوار بالی
وجود دارد.

زیر تنه
شنی سفید

بدن بدون طرح
خاکستری قهوه‌ای
کم رنگ

گنجشک گلو زرد

Yellow throated Sparrow

نوک مشکی در موقع زادآوری

لکه زرد گلو

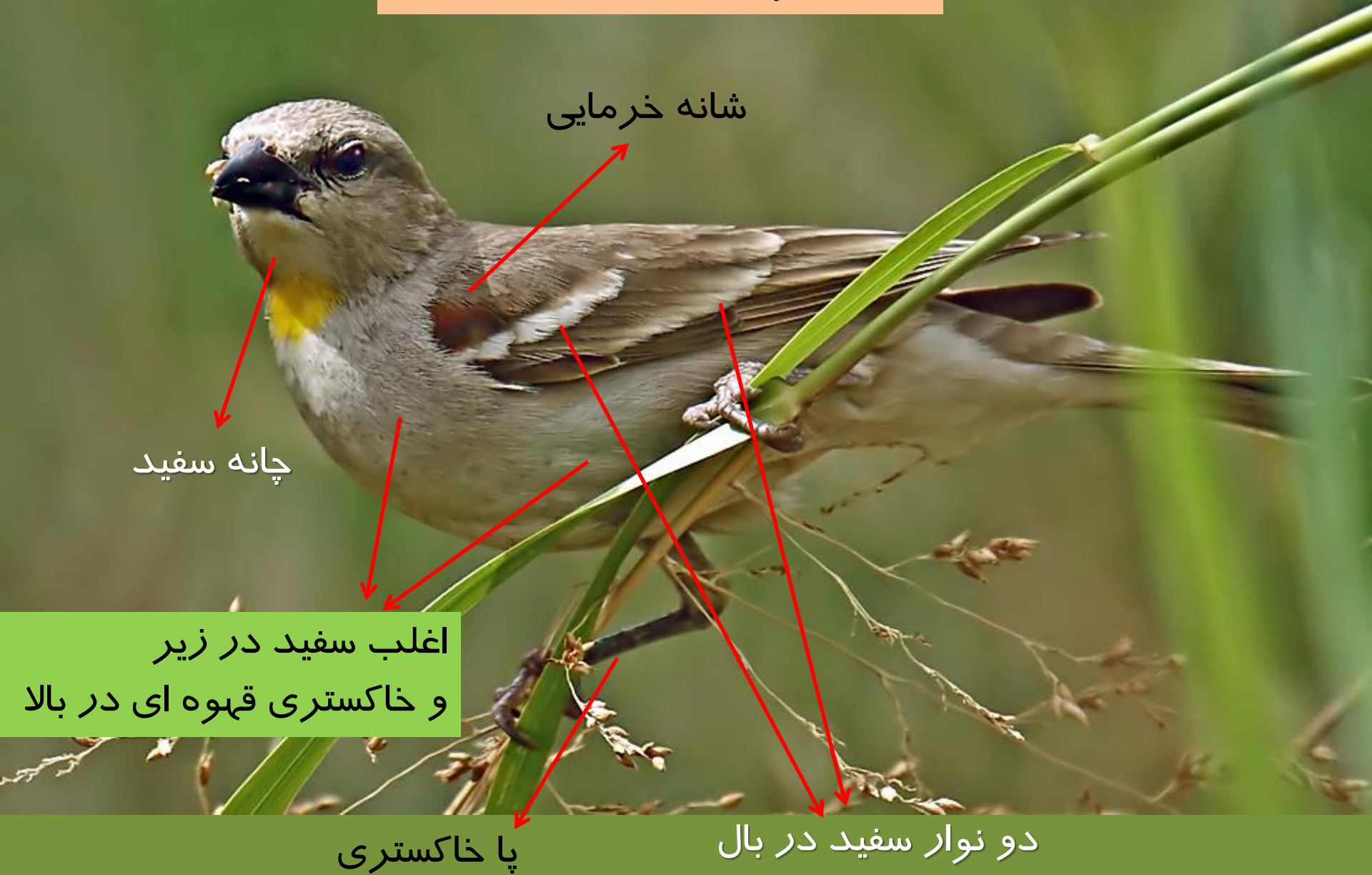
دو نوار سفید در بال

گنجشک گلو زرد

Yellow throated Sparrow

گنجشک گلو زرد

Yellow throated Sparrow

شانه خرمایی

چانه سفید

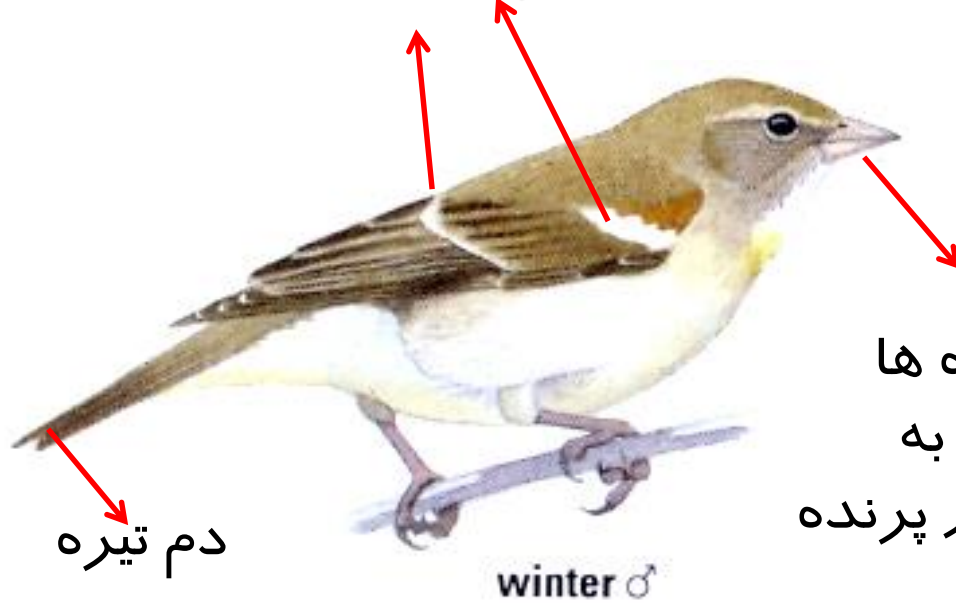
اغلب سفید در زیر

و خاکستری قهوه ای در بالا

پا خاکستری

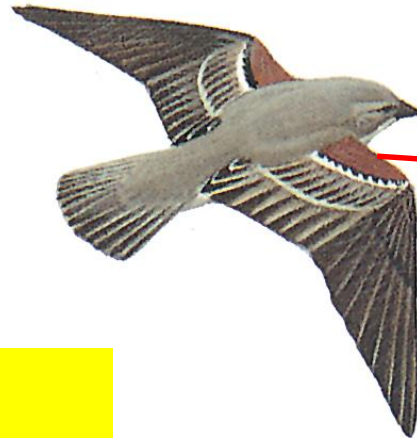
دو نوار سفید در بال

دو نوار سفید در بال

دم تیره

نوک در ماده ها
صورتی مایل به
قهوه ای و در پرنده
نابالغ نر

در پرواز
شانه خرمایی
دیده می شود

گنجشک گلو زرد

Yellow throated Sparrow

لکه زرد در ماده ها قابل
مشاهده نیست و اکثراً
نابالغ ها هم دیده نمی شود

جنگلهای باز و خشک و نخلستانها

زیستگاه

گنجشک گلو زرد

low throated Sparrow

Yellow-throated Sparrow

Petronia xanthocollis

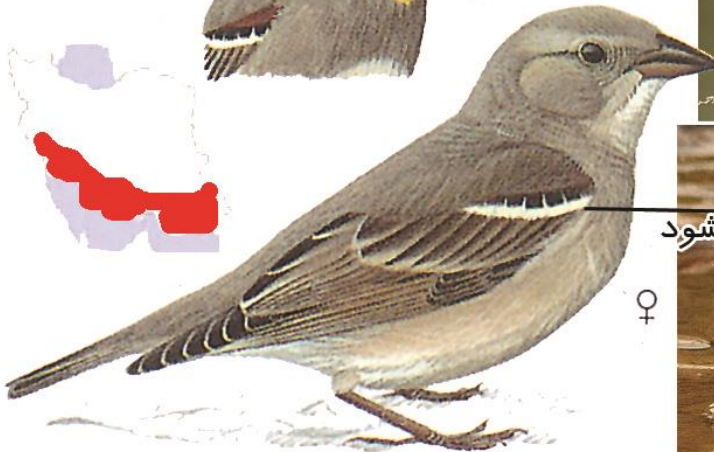
گنجشک گلو زرد

منقار درشت

گلو سفید و زیر گلو
لکه زرد

♂

♀

نوار سفید بالی
در آنها دیده میشود

در پرواز رنگ بلوطی

دیده میشود

♂

پرنده نر گلو سفید و زیر آن لکه زرد دارد منقار بزرگ و رنگ آن در تولید مثل مشکلی و لی در ماده منقار صورتی مایل به قهوه‌ای حرکاتش مثل سهره هست و در پرواز و روی زمین شبیه پپیت هست زیستگاه: جنگلهای باز و خشک نخلستانها روستاها و در ایران تابستان ها فراوان هستند

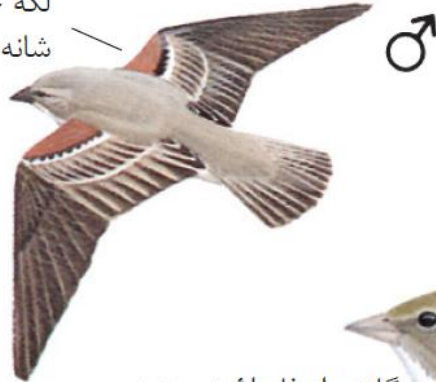
Yellow-throated Sparrow

Petronia xanthocollis

۵۲۴- گنجشک گلو زرد

لکه خرمایی
شانه

چانه سفید

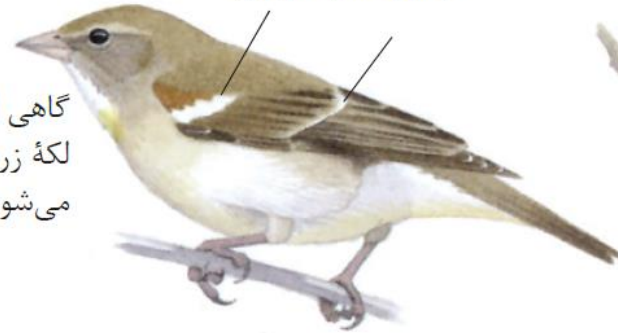
لکه خرمایی
شانه

لکه زرد گلو

دو نوار سفید در بال

گاهی از فاصله دور دیدن
لکه زرد کمی مشکل
می شود.

روتنه فاقد رگه رگه و منقار باریک
پرواز موجی شکل شبیه سهره ها دارند

گنجشک بیابانی
Desert Sparrow

روتنه خاکستری

خط چشمی
سیاه

تیکه بی رنگ
روی بال

کنجشک بیابانی

Desert Sparrow

طرح خاص بال
و دم

گنجشک بیابانی
Desert Sparrow

گنجشک بیابانی

Desert Sparrow

فر و ماده همشکل نیستند

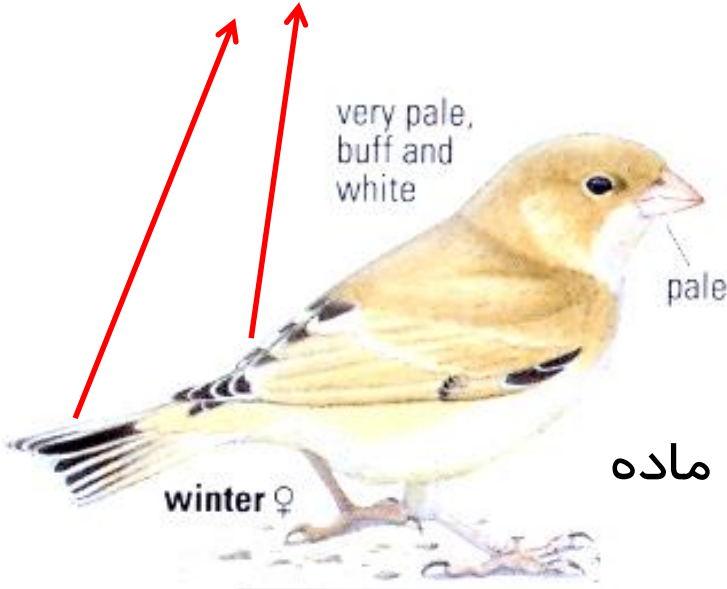
زیرتنه سفید

گنجشک بیابانی

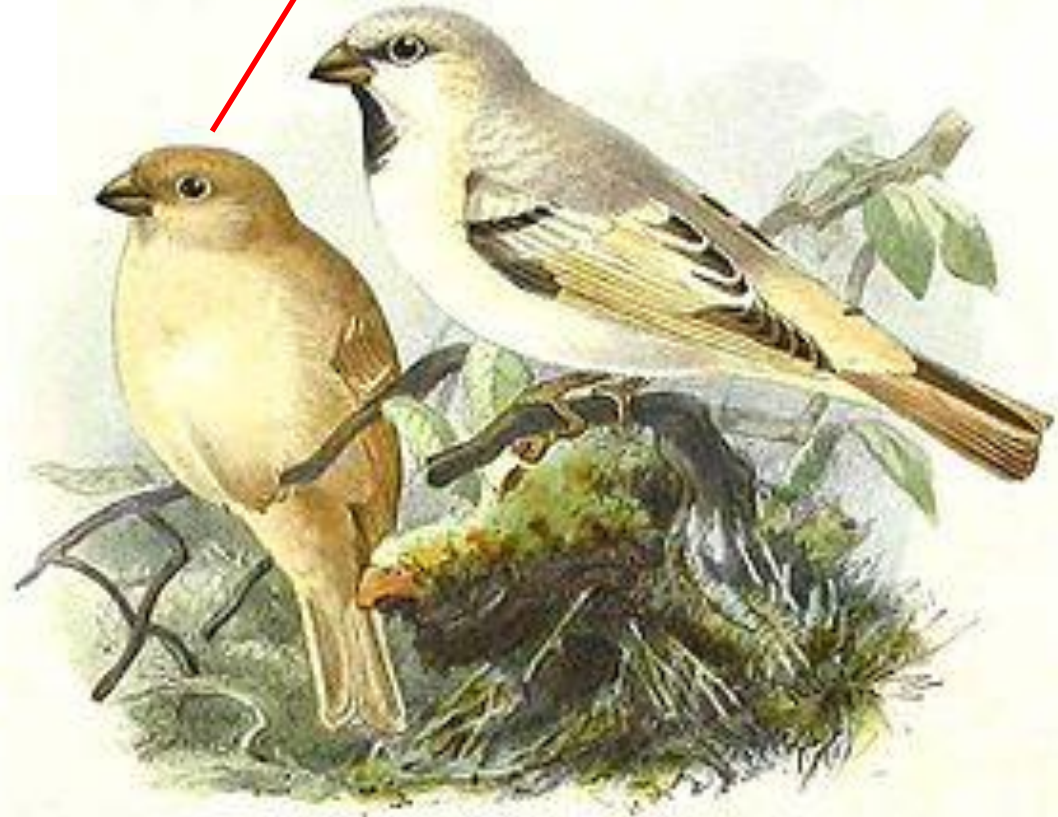
Desert Sparrow

طرح خاص بال و دم

پرنده ماده کاملاً خاکی

Desert Sparrow

Passer Simplex

گنجشک بیابانی

پرندۀ ماده

پرندۀ نر

پرندۀ ماده کاملاً خاکی

خاکستری رنگ

پوشپرهاي بال
و دم لکه های سیاه

زیر تنه سفید نخودی

در چانه و سینه
لکه سیاه

زیر تنه سفید

پوشپرهاي بال
و دم لکه های سیاه

نر خاکستری و دارای لکه سیاه در چانه و کمی در
سینه و پرهای اولیه بال و دم دارای لکه سیاه
ماده خاکی رنگ و با زیر تنه سفید نخودی
زیستگاه: نواحی بیابانی بوته زلر ها و بیشه های
گز و خرما

Desert Sparrow

کمیاب

در بیابان های شنی دیده می شوند.

Passer simplex

۱۳

خیلی کم رنگ
نخودی و مایل
به سفید

در انتها
کم رنگ

قهوه ای
شنی

۵۲۳- گنجشک بیابانی (کوبری)

Passer Zarudnyi

Asian
Desert
Sparrow

خاکستری

لکه کم رنگ بال

گنجشک تاغی
Saxaul Sparrow

گنجشک تاغی

Saxaul Sparrow

پس سر لکه نارنجی (گل اخزایی)

مشکی

S OF IRAN

l.blogfa.com

Photo by : Unknown

خط چشمی سیاه

گنجشک تاغی

Saxaul Sparrow

گنجشک تاغی

Saxaul Sparrow

فر و ماده همشکل نیستند

گونه مشابه

Saxaul Sparrow

Passer ammodendri

گنجشک تاغی

نوار سیاه از پیشانی تا پس سر

خط سیاه چشمی

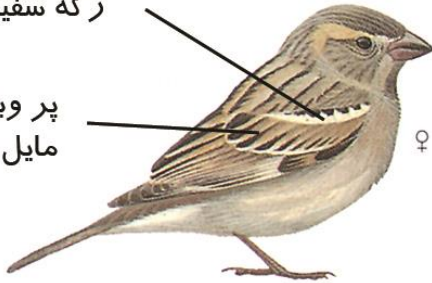
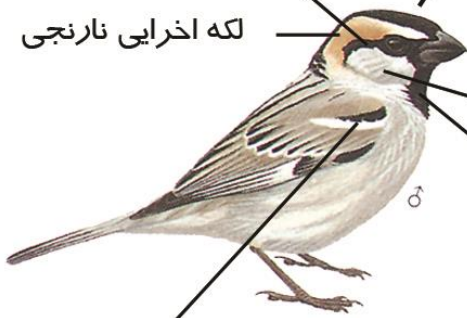
لکه اخرايي نارنجی

گوش پرهای سفید

چانه و بالای سینه سیاه

رگه سفید در بالها

پر و بال قهوه ای
مایل به شنی

زیستگاه بیابانی-دره های دارای رودخانه
بوته زارها و بیشه ها، درختان تاغ و گز
صدا شبیه گنجشک خانگی

کمیاب

Saxual Sparrow

۱۵

پس سر لکهٔ اخرايي

دو نوار بالی سفید در بال دارد.

Passer ammodendri

۵۲۰- گنجشک تاغی

تارک
منقار
خط چشمی،
چانه و بالای
سینه
سیاه

زیر تنه سفید
خاکستری

روتنه شنی
مایل به
خاکستری /

رگه های
باریک
سیاه ♀

گنجشک رودخانه ای Dead sea Sparrow

نوار ابرویی
کمی سفید و
بیشتر نارنجی قرمز

خاکستری

لکه مشخص
زرد برای
زاد آوری

گنجشک رودخانه ای
Dead sea Sparrow

زیر تنه خاکستری و کمی سفید ←

ماده شبیه گنجشک خانگی

زیر دم تیره تر

Dead Sea Sparrow

Passer moabiticus

گنجشک رودخانه ای

دارای تارک و گونه خاکستری دور گردن کمی زرد و سیبیل سفیدابو بالای چشم سفید و بعد به قرمزی میزند زیر بدن خاکستری ماده هم شکل ماده خانگی اما کوچکتر زیستگاه: در نزدیکی آب و لابلای بوته ها و درختان گز و در کشتزارها در بلوچستان و خوزستان فراوان است و تولید مثل میکند

Dead Sea Sparrow

Passer moabiticus

۵۲۲- گنجشک رودخانه ای

منقار کوچک

منقار و چانه سیاه،
سبیل سفید، در
فصل زاد آوری لکه
زرد در گردن دارد.

خاکستری

قرمز مایل
به قهوه‌ای

گنجشک برفی
Snow finch

گنجشک برفی
Snow finch

گنجشک برفی

Snow finch

پرنده کوهستانی

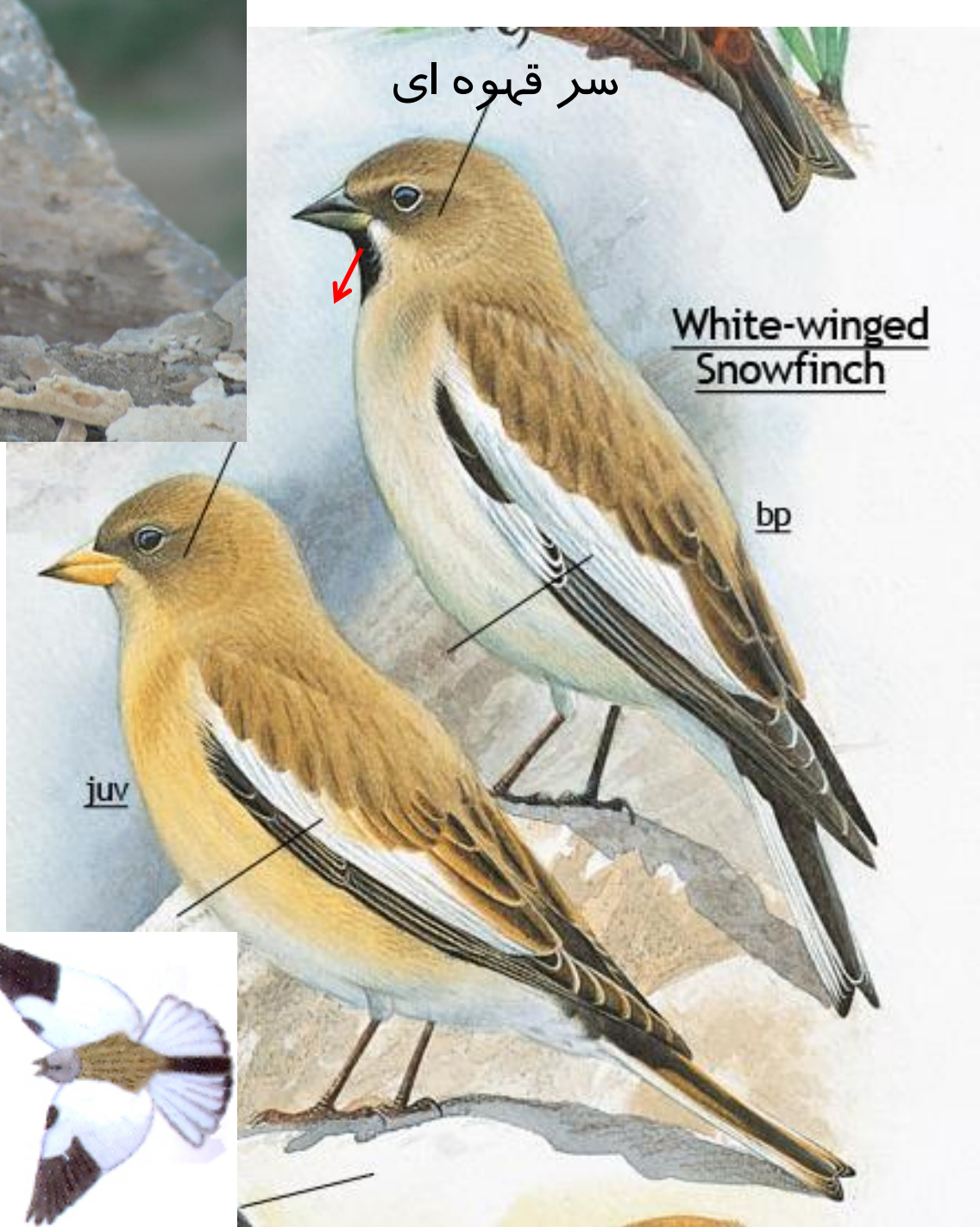

سفیدی روی بال

سر قهوه ای

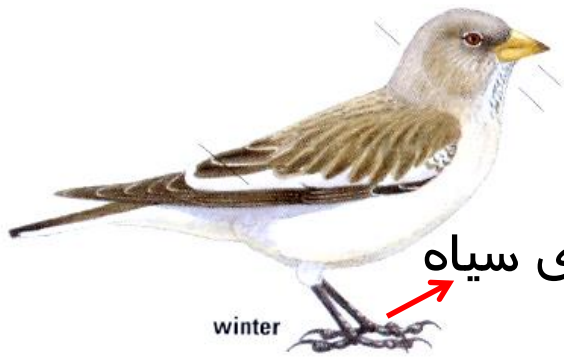
White-winged
Snowfinch

bp

juv

سر خاکستری

پای سیاه

winter

اوایل زمستان

در موقع پرواز سیاه سفیدی بال

Ali Sadri (C) 2008

جبه - روتنه قهوه ای

سیاه سفیدی روی بال
و لکه سیاه روی بال

خط سیاه دم سیاهی انتهای دم

- منقار پرنده نر تابستانها سیاه بوده و در زمستان و سایر فصول رنگ زرد
- ماده ها کمرنگ تر هستند و لکه چانه هم کوچکتر است

Snow Finch

Montifringilla nivalis

گنجشک برفی

♂ winter

این زیر گونه در ایرانی
بیشتر دیده می شود

سفیدی روی بال

در تابستان
لکه سیاه

در پرواز دم بیشتر سفید
دیده می شود

در موقع پرواز

سفید سیاه جلب نظر میکند

سر خاکستری و قهوه ای و بالها در پرواز سیاه و سفید بیشتر
در بالها و دم دیده می شود در موقع نشستن لکه سفید روی
بال نمایان است

زیستگاه: در مناطق کوهستانی بالای ۲۰۰۰ متر

White-winged Snowfinch

Montifringilla nivalis

۵۲۷- گنجشک برفی

۱۷,۵

لکه های سیاه سفید روی بال

سیاهی
انتهای دم

منقار در تابستان ها
سیاه

در تابستان ها در
چانه لکه سیاه
دارد.

پاها سیاه

سر
خاکستری

پاها سیاه

alpicola

عاجی رنگ

روتنه قهوه ای

از اینکه امروز با هم

علم خود را افزایش دادیم شاد هستیم

فرید مبصر

۹۷/۷/۲۴

برای دریافت آموزش های بیشتر و اطلاع از اخبار باشگاه
ما را در دیگر رسانه های اجتماعی دنبال کنید

http:

<http://www.iranianbirdingclub.com/>